

Armas Herman Rajamaa!

13.12.84.

EPAM

K 13125-14

Leidan, et Teile jätetud lüüsi lühidalt ESTO'ist kui viimase.
Kõige lühemad milled olid muidugi oma vanema poja Teemile ja
tüttele Riika ja tema mehega ning jalgade koolitajadega lühidalt.
Pärast kättemõõtu veel mehega Meistrilühidalt ja hiljem lõpuks
kõikides Ameerikas koolitajadega.

Müüd keeme võttekõrre plaane tuleval aastaks. Võibolla, see
pole veel kindel, vaid olenet mu võtmeid ja muust, tule
tuleval muul konna Reettri, sest tahaksin koolitaja andmeid
keel koolitajaga eesti keele õppemetoodil ja -materjalide kohta.
Kas te arvate, et see oleks muul võtta ja teha Te võtta,
et me peaks peatama minema? Kui teate koolitajadest kooli
andmeid ja koolitajadest, võttes need kooli koolitaja ja teha kooli-
koolitajadest teistele õpetajatele ja koolitajatele. Olen eesti
koolitajadest koolitajadest meestestest, mille praegused võtta
õpetajad koolitajad. Võibolla teate, kui sellest aega võtta,
tegi koolitaja võtta koolitaja koolitaja koolitaja. Armas mees.
Rajamaa, palun andke mind sellele. Mul on mõned kooli
koolitajadest koolitaja koolitaja, mis ei peaks me seda eesti
keele õppimise koolitajadest koolitaja?

Kui teie plaanid õpetajad ja koolitajad, võibolla
koolitaja koolitaja Toronto, et seal sama teha. Koolitaja
keel peaks head õpetajad: Helpi Nippa ja Faye Tork, kes aga
aga koolitaja all koolitajad. Kui olen seal, teate koolitaja
koolitajadest koolitaja koolitaja Teie koolitaja.
Seal ja koolitaja eesti õpetaja, mille koolitaja koolitaja
koolitaja prof. Triis, arvas et võtta koolitaja koolitaja. Professor
ei ole muidugi veel nimetatud. Tööd teha koolitaja
koolitaja koolitaja.

Pidamine siin Eesti Koolitajate Koolitaja koolitaja koolitaja:
eesti keele õpetamine koolitaja. Leidan Teile koolitaja,
võibolla koolitaja koolitaja "Billekoolitaja" koolitaja. Võibolla
muidugi, et Teil on seal juba koolitaja koolitaja.

Kas Teil on õpetajate koolitaja või mõnel muul koolitaja koolitaja
koolitaja koolitaja koolitaja, koolitaja koolitaja koolitaja koolitaja
koolitaja, mis eesti keele õpetamismetoodil koolitaja koolitaja? Olen
koolitaja koolitaja koolitaja ja mingi koolitaja koolitaja. Palun
koolitaja, mis Teil koolitaja koolitaja koolitaja. Ma ei koolitaja koolitaja koolitaja
on koolitaja koolitaja, vaid koolitaja koolitaja koolitaja koolitaja koolitaja koolitaja koolitaja.

Leidan Teile koolitaja koolitaja ja jään koolitaja koolitaja koolitaja.

Teie koolitaja

Detsember, 1984.

Armsad sõbrad!

Kirjutan Teile jälle natuke ühiselt. Loodan, et Te seda pahaks ei pane. Mida vanemaks saan, seda vähem näib aega olevat, eriti enne pühi. Varsti peale seda, kui ma ESTO-reisilt tagasi jõudsin, pandi mind ajutiselt üht uut osakonda juhutama ja sellega, nagu ikka iga uue kohaga, on päris palju tegemist olnud. Pidin võtma enda peale üleriiklike uurimisprojektide koordineerimise, milliseid korraldava komitee koosolekud on iga kahe kuu tagant. Teiseks pidin välja töötama meie osakonna vähemrahvustesse puutuva tegevuskava (Ethnic Affairs Policy Statement), mille kuuenda versiooni just ülemusele esitasin. Selleks oli vaja kõikide teiste osakondade nõusolek saavutada, mis polnud just kerge. Peale selle olen vähemrahvuste huvide esindaja komitees, kust kõik meie kursused läbi käivad ning aasta lõpul näib nii palju ettepanekuid uute kursuste või olemasolevate muutmiseks sisse tulevat. „Vabal ajal“ olen tegutsenud õpikute välja saatmisega ja Vähemrahvuste Nõukogu hariduse alakomitee tööga, kus oleme ametis olnud uue haridusprogrammi jaoks ettepanekute koostamisega.

Eesti õpetajad tahavad saada õpemetoodika ja eesti keele õpetamise kohta käivat kursust, ka seda on vaja organiseerida. Saavutasime nõusoleku Sydney Õpetajate Seminarilt pedagoogilise osa korraldamiseks ja eesti keelde puutuvaid küsimusi lubas meie laupäevase keeltekooli õpetaja katta. Selle majandamiseks on vaja kusagilt raha hankida.

Järgmine Metsaülikool toimub meil jaanuari keskel. Õnneks võttis Inno juhutamise enda peale, aga eks ikka ole teistele ka küllaltki ülesandeid. Meie inimesed on registreerimisega väga visad, mis paneb muretsema, kas saame küllalt osavõtjaid, et kulusid katta, lektorid ei anna kindlaid vastuseid, jne. Organiseerija amet ei ole just eriti meeldiv.

Möödunud nädala veetsin haridusalalisel konverentsil. Ja see oli tõesti meeldiv puhkus! Koht oli imeilus - suvituskurort põhjarannikul, ilmad päikesepaistelised ja seltskond erakordselt huvitav. Seal alal elab nimelt palju inimesi kommunitides "teistmoodi eluviisidega" (alternative lifestyle) ja neid oli suurel arvul osavõtjate hulgas. Ma ei olnud kunagi varem selliste inimestega isiklikult kokku puutunud ja olin neid alati teatud eelarvamusega võtnud. Seal oli näiteks üks ülikooli lektor Uus-Meremaalt, kes kolme perekonnaga oma taluühiskonna oli asutanud, mille liikmed ikkagi väljaspool töötasid. Teine mees oli budist, kõrgete ideaalidega kommunist. Külastasime ka üht 23-hektarilist kommuni, mille 200 isikut kolme aasta eest olid ostnud, et ilusat mereäärset (rannariba kuulub küll riigile) päästa väikesteks kruntideks tükeldamisest ja kellest 60 elasid väga ajutistena näivates hoonetes võrdlemisi primitiivsetes oludes, sest nad ei soovinud „ülearust“ tehnikat kasutada. Inimesed ise olid aga väga avameelsed ja nõus diskuteerima oma vaateid ja eluviise.

Läksin konverentsile võrdlemisi skeptiliselt, sest selle peateemaks oli rahu. Kuna mind oli palutud sinna üht töögrupp juhatama keskkonna hariduse kohta, soovis mu ülemus, et läheksin. Valmistasin end ka ette, et kuidas nende „rahujüngeritega“ rääkida, kuid nendel istungitel, kus mina käisin olid üldiselt võrdlemisi mõõdukad inimesed ja nii ei olnud mul vaja eriti end ärritada. Peakõnelejaks oli soomlanna Helena Kekkonen, kes on ühendatud Rahvaste Organisatsioonilt rahuauhinna saanud. Tema soovitas haridust kasutada, et lahti saada võistlusest ja toorusest, sest tema arvates on rahu saavutatav ainult isiklikul pinnal rahu saavutamise. Püüdsin väga aru saada, kas ta on punane või mitte ja ei jõudnudki selles selgusele. Küsisin tema käest, kuidas on rahu saavutatav nende suure naabriga, mille peale ta ütles, et jah, see on probleem. Kuid samas ütles ta, et vene rahvas on suurem rahuarmastaja kui ühendriikide oma, kus olevat nii palju toorust (violence).

Igal juhul oli seal palju muud huvitavat tegevust: väljasõidud, muusika-, tantsu-, võimlemise-, paberivalmistamise, jne. huviringid, vanaaegsete tantsude õhtu, kontsert jne. Peale selle käisin igal hommikul ookeanis ujumas, mis oli äärmiselt värskendav. Tõeline puhkus. Kaks päeva rabamist tööl ja siis lähen Melbourne'i multikultuurilisuse konverentsile, kuhu ka Inno tuleb. Seal pole mul õnneks ülesandeid, peale kuulamise ja pärast teistele tööl aruandmise. Kuigi ka seal võib huvitav olla, ei usu ma, et sealses ülikooli atmosfääris pooltki nii tore on, kui eelmainitud konverentsil oli.

Innol lõppes just õppeaasta ja peale selle korraldas ta suvekooli gümnaasiumi-õpilastele. Olev on ikka Rootsisis - lubab märtsis koju tulla ja Aita alustas tööd laste kõnehäirete uurimisprojekti kavandamisega. Ta elab ikka mitme tunni tee kaugusel oma mehest ja nii saavad nad vahetevahel kokku. Eks pühade ajal ole see koosolemine natuke pikem. Lembit aga tuleb pühadeks koju käima - vaatama, kas Austraalia talle veel meeldib. Loodame nii.

Vahetevahel teeme plaane tulevaks aastaks. Inno läheb ju kuueks kuuks õppepuhkusele Euroopasse ja Ameerikasse ja mina ei ole veel otsustanud, kas kaasa minna...

EESTI KEELE ÕPPIMISVÕIMALUSTEST VÄLISMAAL - Tiiu Salasoo

Kõige hilisemad andmed - ESTO 84 toimunud õpetajate konverentsilt ja muudelt üritustelt, samuti ajalehtedest, annavad üldpildi praegusest olukorrast.

Mag. Vaike Lugas avas õpetajate konverentsi järgmiselt: "Astu ette eesti kooli õpetaja, noortejuht ja laste kasvataja! Ütle jah, mina olen andnud oma töö suure armastusega, 40 aastat teeninud eesti ühiskonda väljaspool Eestit. Sa ei nurise, kuigi rahaline tasu on sul minimaalne, sinust ei tehta filme ega panda pilte ajalehte. Võid öelda: vaata mu töö vilja siin tantsimas, gaid-skautlaagris - täna näed oma töö tulemust - eesti noored tegutsevad. Vähe saime kaasa tuua põgenedes, kuid päästsime oma kasvatus- ja hariduse: seepärast oleme olnud võimelised tegutsema üle maailma."

Mag. Herman Rajamaa: "Me ei ole tulnud siia ilutsema maailma kohta, kus on palju rohkem noori, kes võiks eesti kooli tulla, kui neid tuleb. Seisame tõsisel olukorras rahvusliku kasvatusalal. Peame otsima uusi abinõusid - ei ole põhjust kahelda meie ülesande vajalikkuses. Eesti Päevad on võimalikud ainult siis, kui on inimesi, kes on nõus oma aega ja tööd andma ja kui püsib eesti keel. Nüüd on vaja uusi võtteid."

Gaston O. Randvee, USA Eesti Koolide Keskuse esimees: "Olen veidi enam pessimistlik: Ühendriikides on praegu 14 kooli 150 õpilasega, kuna kahe aasta eest oli 193 õpilast. Sündivus on väike, 1/3 lapsi on segaabielludest, kus koduseks keeleks on inglise keel. 25% õpilastest ei saa hästi eesti keelest aru. Paar kooli ei taha vastu võtta eesti keelt mitte kõnelevaid lapsi, mõnel pool tehakse vanemate kohustuslikuks lapsi õpetada - ei tea, kui edukas see on olnud. Teatud lodevus valitseb lastevanemate hulgas - see on kuritöö laste vastu. Ühendriikides eesti kooli õpetajad tasu ei saa, mõnes keskkuses makstakse sõiduraha."

Mag. Tiiu Salasoo : "Austraalias on täienduskooli ainult üks, Sydneys, kus käib lasteaias 5-10 last ja koolis on umbes 15 õpilast kolmes grupis (3 eesti keelt kõnelejat; 5 sellist, kellega peab rääkima inglise keeles; 2 vanemat umbkeelset).

Parem uudis on, et noortel on võimalik mõnes osariigis õppida eesti keelt keskkooli ja gümnaasiumi tasemel riiklikus koolisüsteemis, nn. laupäevastes keeltekoorides: Sydneys 1979. aastast peale ja Melbourne'is 1981. aastast alates. 1980. aastast peale on eesti keel olnud küpsuseksami õppeaine, mida saab kasutada ülikooli pääsemiseks. Samast aastast peale on tosin noori Adelaide'is õppinud eesti keelt, tehes ka teistele kassette prof. Oinase õpiku alusel ja korraldades sealset eesti raadiosaadet. Möödunud aastal elustus Sydneys kursuses eesti keelt mittekõnelevaile täiskasvanuile.

5 aasta jooksul on eesti keelt õppinud kõrgemal tasemel 72 õpilast, kellest 11 on teinud küpsuseksami eesti keeles. Praegu õpib Austraalias 43 noort ja täiskasvanut eesti keelt mingil kursusel ja umbes 20 last Sydneys."

Ivar Paljak pajatas Rootsi olude kohta: "Eesti keele õpetus toimub kahel pinnal: eesti koolides ja rootsi koolisüsteemis. Eesti koole on 5 mängukooli, 2 korralist algkooli - 130 õpilasega; gümnaasium ja ohtugümnaasium vahelduva opilaste arvuga ning täienduskoolides 50 õpilast - kokku 250. Tänavu lõpetas Eesti Algkooli Stockholmis 12 last ja Gümnaasiumi 8 õpilast.

Peale selle on Rootsis haruldane võimalus 1969.a. saadik: sisserändajate seaduse kohaselt peab igal mõnd minoriteedikeelt rääkival lapsel rootsi koolis olema võimalik õppida oma kodukeelt 1-2 tundi nädalas. Räägin sellest veidi pikemalt Edith Kotka-Nyman'i andmetel. Õpilasel peab vähemalt üks vanematest rääkima keelt, milles soovitakse tunde, keel peab olema tarvilusel õpilase kodus ja laps peab teataval määral oskama seda keelt; õpetus ei tohi olla mingi võõrkeele õpetus. Kui keeletundide soovija ja tema kodune olukord vastavad neile nõuetele, siis koolivalitsus on sunnitud korraldama õpetust vastavas keeles. Ainuke põhjus keeldumiseks on raskus õpetaja leidmisel. Sealjuures võivad aga vanemad abiks olla püüdes oma kaasmaalaste hulgast vastava pädevusega isikut leida. (Kuigi seal ei paisteta nii karm olevat õpetaja ametlike kvalifikatsioonide nõudmisega kui siin - selleks on ainult keeleoskus - esineb sageli raskusi õpetaja leidmisega. Nägin ise hiljuti Rootsi eesti lehes vastavat kuulutust.) 1980 aastal õpetas koolides eesti keelt 25 õpetajat 215 tundi nädalas, enamuses Stokholmis, Göteborgis ja Upsalas, väiksemates keskustes ka mõned. EK-N jätkab: "Arvud võiksid palju suuremad olla, kuid kahjuks meie keele säilitamisele tuli see reform meile paarkümmend aastat liiga hilja. Meie praegusest lastevanemate generatsioonist on suur osa keeleliselt kaduma läinud. Paljud on segaabieludes, kus rootsi keel domineerib ja kahjuks küllaltki tihti räägitakse ka perekondades, kus mõlemad vanemad on eestlased, omavahel rootsi keelt."

Ivar Paljaku andmete kohaselt on hiljuti toimunud statistilise ülevaate kohaselt 633 õpilast rootsi koolides end üles andnud kui eestlased. Neist kasutab aga ainult 30% (191 õpilast) kodukeele õppimise võimalust. EK-N arvab, et viimasel ajal siiski kasutab ikka rohkem ja rohkem lapsi võimalust õppida koolis eesti keelt. Ta nimetab üheks rahvuslikuks ärkamiseks 1980.a. ESTO't, mille järele kodukeele õpilaste arv olevat märgatavalt suurenenud, eriti segaabieludest laste hulgas. Huvitav on seejuures märkida natuke H. Rajamaa statistikat eesti koolide suhtes Rootsis: 47% lastest eesti koolides Louna-Rootsis on segaabieludest. Müts maha nende vanemate ees!

Tahaksin siin nimetada mida ütles Naiskongressil Brigitta Mägi, rootslanna, kes pidas ettekande eesti keeles: "Mulle ei jätku sellest, et mu kolm tüdart räägiksid ainult minu keelt. Lastele on tähtis kontakt isapoolsete sugulastega ja oma juurte tundmine. Kahe keele oskamine on tähtis lapse vaimsele arenemisele. On võimalik õpetada kahte kodukeelt, milleks on vaja motivatsiooni ja järjekindlust mõlema vanema poolt. Neid kohustusi ei saa panna teistele: vanavanematele, skautlusele ja koolidele. Mõlemad vanemad peavad rääkima lastega eri keelt ja koostöös kandma hoolt eesti keele omandamise eest."

EK-N jätkab: "Tundide arv on ette nähtud 1-2 nädalas, kuid see varieerub eri alades. Nii annab Stockholm linn igale õpilasele 2 tundi nädalas, kuna aga enamasti antakse üksikutele õpilastele ainult 1 tund nädalas. Kui grupis on 2 või rohkem last, siis

on alati 2 tundi korraga. Riik maksab iga õpilase kohta õpetaja palga 1,3 tunni eest nädalas, gümnaasiumi õpilastele ainult 30 minuti eest. Kui tund on pikem, maksab kohalik koolivalitsus vahe. Õpperaamatute ja muude õppevahendite eest tasub ka linnavalitsus, milles kool asub.

Gümnaasiumis on ka võimalik õppida eesti keelt nn. C-keelena, sellega asendades mõnd muud rootsi koolis õpetatavat keelt. See eeldab vähemalt 5-liikmelist gruppi, millisel juhul antakse 3-4 tundi nädalas. Kuna harva on nii palju eesti noori samas koolis, on grupe väga raske korraldada. Grupi puudumisel saab ka väiksema tundide arvuga eesti keelt C-keelena oppida, kuid siis tuleb teha eraldi eksam. Eksamineerijaks võib olla õpilase oma eesti keele õpetaja koos ühe teisega, kes nii tunnistajaks on. Üheks suureks raskuseks on, et neil tundidel puudub oma kindel aeg tunniplaanis. Tunde tuleb paigutada teiste tundide asemele terves põhikoolis, kuna gümnaasiumi-õpilastel peab toimuma õpetus vabal ajal. Sageli jäävad tunnid ära, kui õpilasel on kas klassitöö, õppematk või spordipäev. Raske on ka koolides mõnikord sobivaid ruume leida. Positiivne on aga väikestes gruppides töötamine, mis võimaldab 1-3 õpilasele kohandada õpetust vastavalt nende vajadustele ja soovidele. Rõõmustav on, et suurem osa õpilasi suhtub emakeele õppimisse suure huviga. enamuses õpivad nad ju seda vabatahtlikult. Õppekava koostamisel ja õppetöö sisustamisel on õpetajal vabad käed. Kuna õpilased on eri tasemetel, võib öelda, et on sama palju õppekavu kui õpilasi. Peale eesti keele ja kirjanduse õpetame kamaateadust ja ajalugu ning tutvustame eesti kombeid ja tavasid. Joonistame maakaarte Eesti kohta, vaatame pilditeoseid linnadest, kunstist ja muust, olenevalt laste vanusest ja huvist. Valusalt annab end tunda õppematerjalide puudus, eriti eesti keelt mitteoskavate laste osas, kuid oleme aastate jooksul harjunud improviseerima."

Hans Lupp rääkis, et Kanadas on eesti täienduskooli 6, 370 õpilasega. Kahtlematult on Toronto suurim eesti koolikeskus vabas maailmas, kus on 90 last lasteaias, 230 koolis, keda õpetab 48 õpetajat. Föderaalvalitsus toetab kooli \$6000, peale selle veel Toronto linnavalitsuse toetus. Sellest makstakse õpetajatele ning õppevahendid on õpilastele tasuta. Laps veedab lasteaias 4 aastat, algkoolis 6, keskkoolis 3 ja gümnaasiumis 2 aastat - see võimaldab eesti keele oskuse nii sõnas kui kirjas. Täiendusgümnaasiumis tegeletakse ka huviringides, nagu ajakirjandus, muusika, seltskondlikud tantsud; peale eesti keele õppimise toimub ka meie saatuse tundma-oppimine, rahvusliku identiteedi tugevdamine ja ettevalmistus ühiskondlikuks tööks. Algkooli on lõpetanud 1279, keskkooli 425 ja gümnaasiumi 19 õpilast. On kirjastatud 20 õpperaamatut ja antud eesti keele kursusi.

Saksamaalt ja Inglismaalt konverentsil esindajaid ega aruandeid polnud. Nähtavasti seal ei tegutse enam eesti kooli. Mõne aasta eest oli veel võimalik sooritada Londoni Ülikooli juures gümnaasiumi piires eesti keele eksameid, kuid nüüd on see vist lõppenud.

Kui me nüüd kõik need arvud kokku arvame, võime öelda, et praegu õpib umbes 1000 last ja noort vabas maailmas mingil kursusel eesti keelt. Igal pool on suuremal või vähemal määral samad mured: lapsi on vähem, nii sündivuse kui ka vanemate huvipuuduse pärast, nende keeleoskus on halvem, umbkeelsete arv suureneb, vastava väljaõppega korralikult eesti keelt oskavatest õpetajatest ja sobivatest, ajakohastest õppevahenditest on puudus. Hädasti on vaja nii õpetajate kui ka lastevanemate käsiraamatuid ja kursusi, kuid viimastest pole midagi kasu väiksemates keskustes elunevatele, kes kuidagi mingist korrespondents-audio kursusest võiks ehk abi saada. Sellel teemal räägiti Naiskongressil. Väga huvitava ettekande pidas Helgi

Nippak õpetajate konverentsil eesti keele õpetamisest võõrkeelena, kus ta muuhulgas ütles end Austraalias valmistatud "Õpime eesti keelt" kasutavat, mida ta väga kiitis. Kahjuks anti talle ainult 20 minutit kõnelda, mil ta ei saanud pooli oma näpunäidetestki jagada. Küll oleksin tahtnud, et kõik hädasolijad oleks võinud seda ja rohkemgi kuulata! Kahjuks ei saanud ma temaga hiljem kokku, vaatamata mu mitmekordsele püüdlusele.

Eesti keelt õpetatakse ka nii Kanadas, Ameerika Ühendriikides kui ka Rootsis laste ja noorte suvekodudes, kus lapsed mitu nädalat viibivad.

Toronto lähedal on kaks suvekodu: Seedrioru ja Jõekäär. Viimases nõutakse kasvatajalt ja lastelt eesti keele oskust ning kasutamist. Kes sellega toime ei tule võib minna Seedriorule, kus laste puuduliku keeleoskuse tõttu pidavat nendega sageli inglise keelt rääkima. Kuid ka nendele on pidev eesti keele õpetus, mis nende oskusi tõstab. Möödunud aastal oli samal teemal Rootsis äge poleemika. Grupp lapsevanemaid, kes olid aastaid oma lastega vaeva näinud, et neid eesti keelt kõnelevateks kasvatada, nõudsid, et üks suvekodu peab ainult eestikeelne olema.

Nii imelik, kui see ka ei tundu, oli neile vastuseisjaid küllalt, isegi laste suvekodude kuratooriumi juhatuse koosseisus. Räägiti diskrimineerimisest, laste tunnete haavamisest, sealjuures aga mitte tähele pannes, et see olenes ju neist vanematest endist, kui hästi-halvasti nende lapsed eesti keelt kõnelesid. Eestikeelset suvekodu nõudvad vanemad väitsid, et ainult ühe eesti keelt mitte kõneleva lapse sealviibiimine paneb ka teised rootsi keelt kõnelema, mis kogu nende töö vilja tagurpidikäiku lükkab. Mäletan, et omal ajal ka meil siin Thirlmere rahvas kaua oma lapsi noortelaagrisse ei saatnud, põhjusel, et seal õpivad nende lapsed teineteisega inglise keelt kõnelema. Nojah, Ojamaale saadi siiski lõpuks puht-eestikeelne suvekodu ja ajalehtede kui ka selle juhataja Andres Koerni jutu järele oli see igapidi edukas. Tegevus toimus huviringide põhimõttel, kus keeleõpetus oli märkamatuks kuid teadlikult kogu aeg tegevusse põimitud. Nii lapsed, kui vanemad ja kasvatajad olid peale 6 nädalat rahul. Sel aastal aga ei oldud ühtki neist kasvatajatest tagasi kutsutud...

Paneb küll imestama selline lühinägelikkus, mis peegeldub ju selgesti ka meie olukorras siin, kus ilma ettekujutuseta isikud on juba kümneid aastaid laagris toimuvale keeleõpetusele vastu vaielnud, põhjendades seda laste väsitamise ja igavusega ja nii allakriipsutanud iseendi võimetust kasvatajatena ja õpetajatena. Jälle on vaja käsiraamatut, kus edukate õpetajate ja kasvatajate kogemusi saab teistele edasi anda.

Läheme nüüd eesti keele kõrgemal tasemel õppimise juurde. Eesti keelt on võimalik Rootsis õppida Lundi ja Upsala Ülikoolide juures soome-ugri keelte raamides, kolmel nivool, mis kokku annaksid 60 punkti ja nii moodustaksid poole kogu ülikooli kursusest. Iga astme peal läheb keskmiselt üks semester. Upsala Ülikool korraldab paralleelkursusi Stokholmi Ülikooli juures. Lundi Ülikooli Soome-Ugri Keelte Instituudi kaudu on võimalik ka kaugõppe süsteemiga õppida. Paul Laan Eesti Keele ja Kirjanduse Instituudist Stokholmi Ülikoolis arvas, et Austraalia gümnaasiumi lõputunnistus peaks kursuse alustamiseks vastuvõetav olema. Raimo Raag Upsala Soome-Ugri Instituudist kirjutas, et kuigi vastava kolme kursuse lõpetamine on küllaldane doktoritöö alustamiseks, koostab ta ka kõrgema kursuse kava, mille ta kavatseb kateedri juhatusele esitada. Kuna kursus on rootsikeelne, siis on ta muidugi seda keelt mitte kõnelejale, nii samuti kui mitte eesti keelt kõnelejale, raske. Neid kursusi on aastate jooksul paljud kasutanud, näiteks oli Lundis 1976.a. 26 õpilast, 1983.a. lõpetas 3.

Soome ülikoolides, nagu näiteks Helsingis ja Jyväskylä, on eesti keele õppimine sunduslik neile, kes soovivad soome keele alal ülikooli lõpetada. Seda tehakse aga muidugi soome keeles, nii et seda keelt mitteoskajale võib see siiski raske olla.

Paul Laan nimetas, et eesti keelt saab oppida ka Pariisis. Olen kuulnud, et Sorbonne'is ja võibolla ka Strasbourg'is.

Omapärane on, et Itaalias, Bologna Ülikoolis on õpetanud Itaallanna Kisfaludi 1970-ndate algusest peale eesti keelt üle 1000-le õpilasele ja on isegi avaldanud eesti keele grammatika. Kui too daam mõned aastad tagasi Eesti Arhiivi külastas, ei olnud ta kõnekeel aga sugugi arusaadav. Seal olevat aga isegi üle 10 doktoritöö tehtud, peamiselt "Kalevipoja" ainetel.

Veel eksootilisem on see, et möödunud aastal Kasuto Matsumura, kes ise eesti keelt Soomes õppis ja ka Eestis käinud on, möödunud aastal 10 õpikut tellis, et hakata Tokios Aasia ja Aafrika Keelte Instituudis eesti keelt õpetama.

Kuulduste kohaselt võivat eesti keelt ka õppida Saksamaal Müncheni ja ühes teises ülikoolis.

Kõige kättesaadavamad on eesti keele õpingud kõrgemal tasemel muidugi inglise keeles. Kõige põhjalikumalt saab seda teha Indiana Ülikoolis, kus Uurali-Altai keelte osakonnas prof. Felix Oinas seda pikemat aega tegi 4 kursuse tasemel, igauhe mille eest 5 krediitpunkti võis saada. Seal ülikoolis oli võimalik ka eesti keele alal doktoritööd teha, mida mitmed on ka teinud. Kursustel on sageli abistanud ka nooremad õppejõud, nagu paari aasta eest Aita Salasoo seda tegi ja praegu Harri Mürk teeb, kes ise samaaegselt doktorikraadi taotleb. Oinas kirjutas ka kursuse jaoks õpiku ja lugemiku. Eelmisel aastal kasutas Harri Mürk Austraalias välja antud õpikut.

Vahepeal on olnud võimalik õppida eesti keelt California Ülikoolis, Los Angeles'is, Columbia Ülikoolis New Yorgis ja Kent Ülikoolis, kus ka võimalik oli 3 krediitpunkti saada Metsaülikooli kursusel käimise ja lisa kirjatöö esitamise eest, mida prof. Oinas hindas. Ei ole teada, kas see ikka võimalik on.

Vancouveris, Kanadas on toimunud Simon Fraser'i Ülikoolis kahel viimasel aastal eestiainelised kursused, eestlaste endi poolt korjatud summadest. 1982 alustas dr. Jutta Kitching kursust eestlastest Kanadas ja järgneval aastal luges mag. Toomas Ilves eesti kirjanduslugu.

Kõige põnevam on aga just enne ESTO't peale kümneaastasi läbirääkimisi välja kuulutatud eesti uurimuste õppetool Toronto Ülikooli juures.

Õppetool tuleb toime \$700,000 Kanada eestlaskonna panusega, millele lisaks Tartu College on lubanud \$100,000 ja Kanada multikultuurilisuse summadest loodetakse saada \$300,000. Õppetool asutatakse nn. "School of Graduate Studies" juurde ja selle fookuseks on uurimistöö, mis on suunatud eesti uurimuste arengule. Õppetooli omanik õpetab ka mõningaid kursusi üliõpilaste tasemel. Tegevus võib hõlmata keele ja kirjanduse, ajaloo, poliitilise ökonoomia, etnograafia või teisi alasid. Käesoleval sügisel määratakse komitee professori valimiseks. Sealt saab tulema meie eestiaineliste teadlaste järelkasv. Loodetavasti hakkavad nad ka uurima eesti keele õpetamisega ühenduses olevaid küsimusi, millest saaksid abi nii meie lapsed, kui ka nende õpetajad ja vanemad.

Viited

- Herman Rajamaa „Tähelepanekud eesti kooliväljalt Rootsis“, Eesti Päevaleht, 24.12.83.
Aho Rebas „Göteborgi E. Kooli tegevus“, Eesti Päevaleht, 10.2.84.
Salme Tammert „Eesti keele alal on kõrgem haridus olemas“, Eesti Päevaleht, 2.3.84.
„Arutlus tuleviku pinnal - koostöö koduga eesti keele päästerõngaks“, Eesti Päevaleht, 13.4.84.
Tiit Mikael Bangus „Stockholmi E. Gümnaasium - 8 eesti noort astusid ellu“, Eesti Päevaleht, 6.6.84.